

Како Македонците во соседството, но и Македонците во дијаспората можат да добијат македонско државјанство? Ова е прашање кое често пати предизвикува недоумици, но и критики упатени до надлежните институции. Тие најмногу се однесуваат на член 11, при што се добива впечаток дека Македонците во соседството се дискриминирани во однос на оние во дијаспората.

"Со Законот за државјанство на РМ од 27.12.1992 година, беше утврдено и правото на македонско државјанство за сите Македонци по потекло, кои живеат надвор од границите на државата. За жал, оваа одредба почна помасовно да се при-

рија иселеници од Македонија, што подразбира Македонци по потекло од сите делови на Македонија, спротивно на Уставот, Владата ја дерогира во нов институт - иселеници од Република Македонија независно од нивното етничко потекло".

ОЦЕНКА

"По оставката на премиерот Хари Костов, тој јавно призна дека надвор од Рамковниот договор е донесен Закон за основање трет државен универзитет во Тетово и се извршени измени во Законот за државјанство по барање на ДУИ. Со Законот за државјанство од 1992 година Македонците по потекло можеа да добијат ма-

МАКЕДОНИЈА ЕТНИЧКИТЕ

ТОДОР ПЕТРОВ

■ Пишува: **Жаклина МИТЕВСКА**

менува дури од 2002 година. Со асистенција на Светскиот македонски конгрес и заедниците на Македонците во светот - вели Тодор Петров, претседател на СМК - за релативно кус период македонско државјанство добија околу 15.000 Македонци, претежно во соседните земји. Сепак, мора да се разјасни дека СМК не издаваше македонски државјанства, туку логистички ја помагаше постапката за обезбедување на потребните документи за Македонците по потекло. Државјанството го издаваа надлежните служби во МВР. По последните парламентарни избори во 2002 година, под притисок на ДУИ, Владата прекина со издавањето македонски државјанства и тоа право на Македонците по потекло го суспендира од Законот, со измените и дополнувањата усвоени на 22.1.2004 година. Македонците по потекло беа избришани од Законот за државјанство, а уставната катего-

кедонско државјанство надвор од условите за странец за прием во македонско државјанство со природување. Македонците по потекло од цел свет можеа да добијат државјанство дури и без познавање на македонскиот јазик, независно од возраста. Со најновите законски измени од 2004 година, македонско државјанство може да добие само оној Македонец по потекло кој поседува странско државјанство, ако има наполнето најмалку 18 години, ако 'неговиот прием не ја загрозува безбедноста и одбраната на РМ', и ако Владата утврди интерес дека тоа лице е од 'особен научен, економски, културен, спортски или друг национален интерес'. Со овие измени македонско државјанство со природување можат да добијат само иселеници од Македонија, како нивни потомци до прво колено, ако до поднесувањето на барањето живееле на територија на РМ најмалку осум години и да

"Македонија е единствена земја на Балканот која како матична држава правото на македонско државјанство еднострано го укина за Македонците по потекло во цел свет", вели Тодор Петров.

имаат отпуст од странското државјанство кое го поседуваат. Спротивно на Уставот, Владата во овој Закон, за иселеници ги смета 'само граѓаните на РМ кои се иселиле од Македонија во друга држава, освен во матичната земја', односно сите нејзини државјани независно од нивното етничко потекло. Со измените на Законот и по оваа владина логика, тоа значи сите лица од поранешните републики на СФРЈ, кои преку Македонија транзитираа во Турција (околу 220.000) во 1955-1966 година, како 'Турци' (а претежно Албанци, Босанци, Санџаклии, мусли-

ману), како поранешни државјани и со последно државјанство на РМ имаат статус на иселеници за повторно добивање македонско државјанство. Но, тоа право никакво не можат да го остварат Македонците по потекло, кои по поделбата на Македонија во 1913 година останале како државјани на Грција, Албанија и Бугарија или се иселиле од етноисториските граници на Македонија во западноевропските и прекуокеанските земји, ако претходно не биле, а не биле, државјани на РМ. Во 2004 година СМК поведе постапка пред Уставниот суд за оценка

А СЕ ОТКАЖА ОД МАКЕДОНЦИ?

на уставноста на Законот, која не е завршена, но и натаму инсистира да се воведат законското право на македонско државјанство за сите Македонци по потекло од сите делови на Македонија и во цел свет. Тоа не е право на власта туку обврска на државата, и во таа насока и натаму ги става своите услуги на добра волја тоа право да го остварат најголемиот број Македонци по потекло кои тоа ќе го посакаат. Инаку, Македонија е единствена земја на Балканот која како матична држава правото на македонско државјанство еднострано го укина за Македонците по потекло во цел свет. Сите други балкански земји тоа право им го овозможуваат по најповолни услови на сите оние кои ќе се декларираат за Албанци, Грци, Бугари, Турци или Срби", коментира Тодор Петров.

ПОСТАПКА

Од надлежните во МВР: Ерол Салих, началник на Секторот за управно-надзорни работи и Надица Велевска, началник на Одделението за државјанство, побаравме да ни ја објаснат процедурата за добивање државјанство, но и да се осврнат на членовите од овој Закон каде е предвидено како Македонците во соседството, но и пошироко можат да добијат државјанство. Оттаму велат:

"Државјанство на РМ, согласно позитивните законски прописи, се стекнува со потекло, раѓање на територијата на РМ, природување и меѓународни договори. Како и најголем дел од европските закони и нашиот Закон за државјанство, како основен начин на стекнување државјанство, го нормирал потек-

лото или принципот на крвната поврзаност и потеклото. Во таа смисла Законот предвидел дека со државјанство може да се стекне дете на кое и двајцата родители во моментот на раѓање се државјани на РМ, без оглед каде детето е родено или живее, ниту постои старосна граница до која може да го регулира државјанскиот статус во РМ. Под исти услови со државјанство ќе се стекне и дете родено во РМ ако едниот од родителите е државјанин на РМ, освен ако родителите не се согласат детето да го има државјанството на другиот родител, како и дете кое потекнува од еден родител државјанин на РМ, а

расна граница на поднесување на барање до 18 години од родителите или лично да поднесе до 23 години. Во сите случаи потребно е да се поднесе барање за утврдување државјанство или пријава за запишување во домашните матични книги поткрепени со извод од книгата на родените и доказ за потеклото, односно уверенија за државјанство за родителот или родителите или нивни изводи од матичните книги на родените".

Лицата кои имаат потекло од Македонија, а живеат надвор од нејзините граници можат да се стекнат со државјанство и по пат на природување. Во таа смисла - до-

ЕРОЛ САЛИХ

другиот родител е непознат или со непознато државјанство, односно без државјанство. Стекнувањето државјанство по потекло се однесува и на децата родени во странство ако еден од родителите во моментот на раѓање на детето е државјанин на РМ, а другиот е странски државјанин, меѓутоа во овој случај одредена е горна воз-

даваат од МВР- одредени се привилегирани услови за стекнување државјанство на РМ со природување на иселениците од РМ, како и нивните потомци до прво колено, при што од нив не се бара да престојуваат на територијата на Македонија одреден период ниту да имаат отпуст од државјанството кое го поседуваат. Значи, за

иселениците и нивните потомци до прво колено се овозможува да стекнат двојно државјанство, односно покрај државјанството кое го поседуваат и државјанство на РМ. Во постапката за стекнување државјанство по овој основ, прашање кое во секој конкретен случај треба претходно да се реши е дали апликантот има својство на иселеник од РМ, односно дали е потомок до прво колено на иселеник од државава.

Законот за изменување и дополнување на Законот за државјанство го дополни член 8 од Законот, кој ги третира иселениците со дефиниција на терминот "иселеник" и во таа смисла под иселеник се подразбира граѓанин на РМ кој се иселил во друга држава, освен во матичната држава, без оглед на полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба.

"За да се стекнат со државјанство на РМ лицата кои спаѓаат во оваа категорија треба да поднесат лично барање кое можат да го достават во подрачните единици на МВР или во нашите дипломатско-конзуларни претставништва во странство. Законот ги предвидел следните услови за стекнување државјанство на Република Македонија по овој основ: лицето да има 18 години за што како доказ се приложува извод од матичната книга на родените; да има обезбедено стан и постојан извор на средства за егзистенција во висина која овозможува материјална и социјална сигурност под услови определени со закон (може странката лично или член од нејзиното семејство), во РМ и во државата чиј државјанин е, да не е казнуван со казна затвор во траење од најмалку една година, за дела за кои се гони по службена должност и кои се казниви во РМ (дали е казнуван во РМ се утврдува по службена должност, а за во државата чиј државјанин е странката доставува доказ). Исто така, потребно е стран-

ката да достави доказ дека во РМ и во државата чиј државјанин е, против него не се води кривична постапка. Министерството по службена должност утврдува дали против лицето е изречена мерка забрана за престој во Македонија и дали неговото примање во државјанство на РМ ја загрозува безбедноста и одбраната на државата."

Еден од условите за стекнување државјанство по овој основ е лицето да го владее македонскиот јазик.

"Исполнетоста на овој услов го утврдува посебна Комисија при Владата. При поднесување на апликацијата за стекнување државјанство лицето пополнува барање за утврдување на овој услов кое МВР го доставува до Комисијата, а таа го кани лицето на седница за да го утврди познавањето на македонскиот јазик. Ако лицето има завршено образование на македонски јазик може да достави соодветна потврда за тоа уште при поднесување на апликацијата и на тој начин не мора лично да присуствува", велат од МВР.

"Лицата на кои државјанството на РМ им престанало со отпуст од државјанство, можат да поднесат барање за стекнување државјанство по овој основ по истекот на три години од врачувањето на решението за отпуст од државјанство. Заради остварување комуникација и службени потреби во однос на постапката неопходно е барањето да содржи и контакт адреса во РМ. За стекнување државјанство по пат на природување по сите основи, еден од условите е лицето кое води постапка да потпише заклетва дека ќе биде лојален граѓанин на РМ", велат нашите соговорници Ерол и Надица и дополнуваат: "Законот за државјанство на РМ познава уште еден привилегирачки основ за стекнување државјанство, кој им овозможува на Македонците и на лицата по потекло од Македонија, особено на оние кои живеат во државите-соседи на РМ да се стекнат со држав-

јанство. Овој привилегирачки основ е предвиден во член 11 од Законот (се однесува на лицата кои се по потекло Македонци, односно имаат потекло од Македонија, а не припаѓаат во категоријата иселеници), со кој е овозможено странец да се стекне со државјанство на РМ под олеснителни околности ако тоа претставува особен научен, економски, културен, спортски или друг национален интерес. Примањето во државјанство на РМ на лицата кои

од РМ, ниту негов потомок до прво колено и ако исполнува најмалку еден од условите: да е по потекло од РМ, а живее надвор од нејзините граници и го познава македонскиот јазик, или да има издадено позитивна публицистичка дејност за историјата, политичкиот и економскиот развој на Македонија, или да презема активности со кои ја афирмира РМ во светот, или да е активен во друштвата и заедниците во странство. Во однос на начи-

ца треба да приложат и доказ дека во државата каде живеат имаат уредно пријавен престој и дека со РМ имаат цврста и ефективна поврзаност. Лицата кои со државјанство се стекнуваат по пат на утврдување се сметаат за државјани на РМ од раѓање, додека оние кои со државјанство се стекнуваат по пат на природување од моментот на врачување на решението за прием во државјанство на РМ. По завршувањето на оваа постапка за целосно завршување на процесот до добивање на патна исправа на РМ неопходно е решението да се спроведе во регистарот на државјани и матичните книги на родените за лицата кои се родени во Македонија или дополнително запишување во домашните матични книги на родените за лицата кои не се родени во РМ и определување матичен број на лицето. Ако решението се врачува во РМ оваа постапка се одвива истовремено со врачувањето, но ако се дава во дипломатско-конзуларните претставништва во странство, таа може да се спроведе дополнително повторно преку претставништвото или во РМ. По завршување на наведеното, лицето кое се стекнало со државјанство и има определено матичен број во РМ, може да поднесе барање за патна исправа на РМ. Ова барање може да биде поднесено во РМ или во дипломатско-конзуларните претставништва. Со цел на заинтересираните лица да им ги приближат можностите за стекнување државјанство на РМ, МВР подготви брошури за државјанство на повеќе јазици кои, МНР, пак, ги дистрибуира и во нашите дипломатско-конзуларни претставништва. Вакви информации можат да се добијат и на веб-страницата на МВР www.moi.gov.mk. на која во делот за прашања можат да се поставуваат и конкретни прашања во врска со било која област во надлежност на Министерството", потенцираат од МВР.

НАДИЦА ВЕЛЕВСКА

се по потекло од Македонија, а живеат надвор од нејзините граници претставува особен национален интерес за државата, за што по претходно спроведена постапка за утврдување на потеклото, Владата дава свое мислење во секој конкретен случај".

Оттаму не информираат и дека согласно Законот за измени и дополнувања на Законот за државјанство на РМ, а со цел да се оневозможи дискреционото и арбитражно оценување на особениот интерес, Владата донесе Уредба за критериумите за постоење на особениот интерес ("Службен весник на РМ" број 9/2005). Во однос на националниот интерес Уредбата предвидува дека друг национален интерес постои за странец кој поднел барање за стекнување државјанство на РМ, а не е иселеник

нот на поднесување на барањето важат истите одредби како и за член 8, а во однос на доказите, барањето покрај извод на родените, биографија, контакт адреса во РМ треба да биде дополнето и со докази во зависност од основот, односно критериумот предвиден во Уредбата, а кој барателот го исполнува.

"Една од новините на Законот која, исто така, се однесува на лица кои сакаат да се стекнат со државјанство на РМ, а живеат надвор од неа, е во однос на лицата кои се во брак со државјанин на РМ најмалку 8 години. Покрај овој услов, ако сакаат да се стекнат со државјанство, овие лица треба да поднесат барање за стекнување државјанство на РМ и да ги исполнат сите услови како и во член 8, освен да го познаваат македонскиот јазик. Овие ли-